

ЯРМОЛЕНКО Ю. О.,

канд. екон. наук, доцент кафедри маркетингу

Академії праці, соціальних відносин і туризму.

ОСНОВНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ

Перебільшити роль аграрного виробництва у розвитку економіки України на даний час неможливо. Агропромисловий комплекс сьогодні створює близько 12 відсотків валової доданої вартості держави, и є одним з основних бюджетоформуєчих секторів національної економіки, частка якого у зведеному бюджеті України за останні роки становить в середньому 12 відсотків, а у товарній структурі експорту — понад третину. Згідно Концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року [3], аграрний сектор економіки, базовою складовою якого є аграрне виробництво, формує продовольчу, у визначених межах економічну, екологічну та енергетичну безпеку, забезпечує розвиток технологічно пов'язаних галузей національної економіки та створення соціально-економічних умов розвитку сільських територій. У 2016 році економіка України зросла на 2,3%, серед іншого, за рахунок високого врожаю, який зумовив прискорення економічного зростання [4]. Соціальні та економічні передумови розвитку аграрного виробництва в Україні охоплюють широке коло питань виробничого, економічного, технічного характеру й є важливим чинником зростання потенціалу аграрного виробництва та в цілому розвитку агропромислового комплексу України.

Як свідчать наукові дослідження, на селі очікується поступове зменшення чисельності сільського населення та трудових ресурсів. Паралельно з цими змінами відбувається й скорочення трудових

ресурсів села осіб працездатного віку і осіб старше працездатного віку та підлітків, зайнятих в галузях економіки. Згідно даних демографічного щоденника, спостерігається зменшення чисельності населення, особливо працездатного віку. Питома вага населення у віці 0-14 років та старше 65 років у чисельності постійного населення має тенденцію до зближення. Щороку зменшується кількість сільських населених пунктів. Незважаючи на прибутковість галузі, середньомісячна заробітна плата у працівників сільського господарства в 2016 року становила 3916 грн, що майже на 2000 грн менше, ніж у працівників промисловості. У той же час витрати на робочу силу в країнах Європейського Союзу в середньому на одного працівника за годину за умов повної зайнятості значно вище. Так, найбільші витрати несуть роботодавці в Бельгії - 39,1 євро та в Данії - 41,3, найменше в Румунії - 5 євро за годину[2]. За даним статистичної служби України витрати на одного працівника в Україні в 2014 році становили всього 2,2 євро[1], що в 2 рази менше ніж в Румунії, та в 17 разів менше ніж в Бельгії та Данії. В середньому по країнах ЄС-28 витрати становлять 25 євро [2], що також значно більше (у 11,4 рази), ніж в Україні. Збільшення витрат на робочу силу в Україні призведе до якісних і кількісних змін в аграрному виробництві. Спостерігається тенденція збільшення споживання окремих видів продукції, а саме м'яса, яєць, овочів, плодів, олії, проте одночасно зменшення споживання цих же продуктів у 2015 році проти 2014 року. Згідно проведених досліджень, критичні справи з м'ясною продукцією, особливо яловичиною і телятиною, споживання яких сягає третину норми. По свинині – менше половини раціональної норми. А от м'ясо птиці, як найбільш доступне, на 10% перевищує рекомендовану норму споживання. Молочна продукція споживається на рівні 55 % від потреби. Низький рівень споживання риби, 48% від норми, плодів – 56,6%. Олія та інші рослинні жири теж

менш представлені у раціоні населення з нормальною раціональною нормою споживання. Споживання картоплі скоротилось на 13%, сільське населення споживає традиційно більше. Овочі і баштанні скоротились у раціоні населення за тенденцією картоплі. Очевидно, цей факт є наслідком економічної кризи і ощадливості населення у витрачанні коштів на харчування. Порівнюючи рівень споживання між сільським та міським населенням, спостерігаємо, що рибу та рибопродукти вони споживають на однаковому рівні, хліб і хлібні продукти сільські жителі на 1,1 кг більше ніж міські, на 3,3 кг більше картоплі та картоплепродуктів, на 0,5 кг цукру, 0,8 кг молока та молокопродуктів, менше м'яса на 0,8 кг, яйця на 1,5 кг. А фруктів сільське населення споживає менше на 1,4 кг, очевидно внаслідок меншої доступності [1]. Споживання сирів в Україні, у порівнянні з Європою досить незначне – усього 12,3%, у порівнянні з США – 13,7% [5]. Так само відстає наша країна від Аргентини, Канади, Австралії. Навіть у Росії споживання сирів у 3,4 рази вище у 2015 році, а у 2012 році – у 4,11 разів. Але якщо з 2012 по 2015 рік споживання сирів в Україні зросло на 4,4%, то у ЄС на 3,2%, а у США та інших країнах високого вживання сирів - на тому ж рівні.

Що стосується екології, то дослідженнями встановлено, що внесення мінеральних добрив стрімко збільшується - з 13 кг на 1 га у 2000 році, до 79 кг у 2015 році – у 6 разів[1]. За цими ж даними внесення органічних добрив скорочується, і це закономірно, оскільки галузь тваринництва не одержує підтримки, досить трудомістка і тому не функціонує у екосистемі з рослинництвом, як це було раніше. Відповідно до ступеня розораності, високий рівень інтенсивності використання ріллі - з 79,7% у 2000 році, до 85,3% у 2015 році. Частка кукурудзи, соняшнику та ріпаку у посівній площі за аналізований період зростає вдвічі, адже саме ці культури найбільш рентабельними, зменшилася площа відпрацьованих земель, на 1,7 тис

га, або на 96%. Значно менше рекультивовано земель, можна вважати що це явище звелось нанівець - з 3,7 тис га у 2000 році до 0,1 тис га у 2015 році. Площа порушених земель скоротилась на третину – з 1,9 тис га у 2000 році, до 0,5 тис га у 2015 році. Здійснення заходів з охорони земель цілком занепадає. Якщо у 2000 році здійснювався комплекс заходів і будівництво валів, канав, терас, ставків, то у 2015 році цих заходів не здійснювалось, окрім будівництва валів-доріг на 200 метрів проти 16,2 км у 2000 році .

Таким чином, споживання основних продуктів харчування населенням України знаходиться значно нижче рекомендованих норм споживання. Основним стримуючим фактором є економічний фактор - низька платоспроможність вітчизняних споживачів. Також, як показали дослідження, потребують свого вирішення й екологічні питання. Тому, на нашу думку, для покращення соціально - економічних умов розвитку аграрного виробництва доцільно розробити стратегію розвитку агропромислового комплексу, яка повинна представляти собою довгострокову програму розвитку та має враховувати особливості розвитку аграрного виробництва й застосовувати нові форми і методи аграрного господарювання з позицій сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http:// www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua).
2. [Електроний ресурс]. - Режим доступу <http://ec.europa.eu/eurostat/web/labour-market/labour-costs/database>
- 3.[Електроний ресурс]. - Режим доступу <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248907971>
4. [Електроний ресурс]. - Режим доступу <http://www.worldbank.org/uk/country/ukrain>.
- 5.[Електроний ресурс]. - Режим доступу http://www.clal.it/en/?section=tabs_consumi_procapite.

